

A német egyházi válság.

A német egyházak nehéz helyzete ismét magára vonja a világ figyelmét. Hősies ellenállásuk a mindent lenyűgöző nemzeti szocialista állammal szemben legendássá vált s bámulatba ejthette azokat, akik a vallást olyannak tekintik, mint ami erejét veszítette a modern világban. Egyik kísérlet a másikat érte azon céllal, hogy lerombolja az egyházak szellemi függetlenségét, azonban eddig sikertelenül. Szigorú elméleti alapon természetesen nem létezhetik szellemi függetlenség egy totalis államban, minthogy minden vélemény, hit, vagy gyakorlat alá van rendelve az államvezető szélsővének, vagy akaratának. Mindazonáltal tény, hogy a német egyházak ellenállása oly határozott, hogy minden kísérlet, amely arra irányult, hogy tanításaikat egy meghatározott hitfelfogás szintjére kényszerítsék, meddőnek bizonyult.

A protestáns ellenállás, amint egyes hitvalló egyházcsoporthozak szerint megnyilvánult, szigorú, orthodox teológiában érezte visszahatását s néha inkább csökönyesnek, mint észszerűnek látszott. Vezetőinek bátorsága azonban kétségtelen s még a legmérsékeltőbb lutheránus püspöki egyházak is erőteljes ellenállást tanúsítottak az állam szélsőséges kivánalmaival szemben. A katolikus egyház gyanakodva bár, de óvatosan figyeli a helyzetet s reménytelenségében is abban reménykedik, hogy a hagyományos elvei ellen való fenyegetések dacára s ha nagy nehézségek árán is, meg tudja őrizni semlegességét az állammal szemben. Ha ez számára lehetetlen lesz, ellenállása bizonyára nyugtalanító tényezőjévé válik a nemzeti szocialista politika további alakulásának.¹ Hogy mivel járt az eddigi politikai irányzat, a „Times“ így foglalja össze:

„Papok börtönöztettek be, papnövendékek üzetek ki s üldöztettek el az egyetemekről, fiatal emberek, akik nemzetközi társaságok által hozzájuk juttatott Bibliákat olvastak, börtönbe kerültek s az ifjuság nevelése olyan rendszerrel szerveztetett meg, amelyet a püspökök „tetszhalott kereszténység“-nek neveznek. A

¹ Az ellentét a husvéti istentiszteletek alatt teljesen kiéleződött. Szerk.

szélsőséges nemzeti szociálista tanítás e két szillogizmuson épült fel: „Hitlert szolgálni annyit tesz, mint Németországot szolgálni, Németországot szolgálni annyit tesz, mint Istent szolgálni“, továbbá „a kereszténység judaizmus, a judaizmus bolsevizmus“.

És most Hitler ismét egyenesen személyesen lépett közbe. Általában, úgy látszik, ő maga az egyházat tisztelettel kezelte. Nem követte el azt a hibát, amit alantasai, t. i., hogy az egyházak ellenállását aláértékeltje, talán mivel lángesze felfogta azt a fontos szerepet, amit a lelki tényezők játszanak az emberiség ügyei intézésében. Most rendeletet bocsátott ki, amely az evangélikus egyházak különböző csoportjainak egy evangélikus zsinatban való egyesítésére választásokat készít elő bizonyos szellemi függetlenség jegyében. Ez egyaránt lehet jó, vagy rossz hír. Minden attól függ, hogy hajtják végre a választásokat. Az eddigi német módszer e tekintetben azonban nem sok jóval biztat.

Kétségtelen azonban, hogy ez az indítvány enyhíteni fogja az érvényben levő fegyelmi módszereket. Bizonyos körökben azt mondják, hogy ennek fő célja az, hogy az állam négy éves terve megvalósításának útjából minden akadályt elhárítsanak. Ha így van, akkor a mérsékeltbb magatartás nem a helyzet jószándéku megértéséből, hanem csupán az állam gazdasági s katonai újjászervezésének taktikai fogásától ered. Az egyházak bizonyos minimális követelményeket s körülményeket írtak elő, amelyek adva kell, hogy legyenek, ha azt akarják, hogy résztvegyenek e választásokban. Ezek a kívánságok azonban annyira ellentétben vannak a jelenlegi gyakorlattal, hogy szinte elfogadhatlanoknak látszanak a hatóságok részére.

Bármi legyen is e megmozdulás következménye, a helyzet érdekes és jelentős. Semmi sem lepte meg jobban a Németországon kívüli világot, mint a nemzeti szociálista mozgalom mindent elseprő sikere s a nemzeti szocialistákat semmi sem lepte meg jobban, mint az egyházak szívós ellenállása. A legnagyobb katonai s politikai átalakulások egy akarattal, csaknem ellentmondás nélkül mentek keresztül, azonban, ahogy lelki, szellemi reményekhez nyultak, hajthatatlan ellenállás támadt. Ugyanakkor pedig az egyházak vezetőiben mindig meg volt az a rendkívüli ügyesség, hogy meg tudták akadályozni azt, hogy sérelmeiket politikai célokra kiaknázzák. Nem lehet még megmondani, mi lesz ennek a harcnak a vége, azonban tény, hogy sokan a legnagyobb együttérzéssel tekintenek elébe. A történelem ítélete eddig mindig az volt, hogy amikor egy nagy világrendszer s a vallás élethalálküzdelmet vívott egymással, mindkettő súlyosan szenvedett, de mindig az előbbi volt az, amelyik a küzdelemben behalt.

Az „Inquierer“ 1937. március 6-iki számából fordította:

Kővári Jakab.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Templomhajó fut a délamerikai vizeken a nehezen megközelíthető argentiniai és patagóniai szigetvilágban, hogy felkeresse a hívő lelkeket és vigasztalást és enyhületet nyújtson számukra. A benszülött lakosság apró kis szigeteken él kis csoportokban, ahol sehol sincsen templom vagy kápolna. Ezen a hiányon kíván segíteni a templomhajó, melynek nagy terme templomnak van berendezve, s amikor szirénázva megáll a kis szigetek partjain, a lakosság felszáll a templomhajóra és ott hallgatja végig az istentiszteletet. A hajón utazó lelkészek Bibliát és egyházi iratokat osztanak szét az érdeklődők között. — A mohamedán világmisszió elősegítésére Kairóban 12.000 fiatal missziónáriust képeztek ki, akiknek első kötelessége az afrikai területek mohamedánná tétele, s azután minden erejükkel a pánmohamedán misszió szolgálatára szentelik életüket. — Jelenleg Európában több, mint 600 azoknak a keresztény lelkészeknek a száma, akik a zsidó hitből tértek át és léptek lelkészi pályára. — A Britt- és Külföldi Bibliatársulat 14 újabb nyelven adta ki a Bibliát, melyek közül 9 afrikai, 3 oceániai és 2 ázsiai nyelvű. — A híres londoni Chrystal Palace égése alkalmával a tűz martaléka lett a világ egyik leghíresebb orgonája is, melynek építése annakidején 9000 angol fontba, közel 6 millió lejbe került. — Németországban legujabban a szokásos német Kr. e. megjelölés helyett így jegyzik a dátumot: V. d. Z. Jelentése: Vor der Zeitwende — a korszakváltozás előtti időben. — Juliánna holland trónörökös nő esküvőjén dr. Obbink H. T. utrechti professzor, udvari lelkész hirdette az ígét és adta áldását az ifju hitvespárra. — A jeruzsálemi héber egyetemen, ahol minden tantárgyat zsidó nyelven adnak elő, az 1935—36. isk. évben 450 főiskolás hallgatta az előadásokat, akiknek egyharmadrésze leányhallgató. Az egyetem kb. 100 tanára között, 20 Németországból kivándorolt zsidó található, közülük egyik legjelesebb dr. A. Ruppin